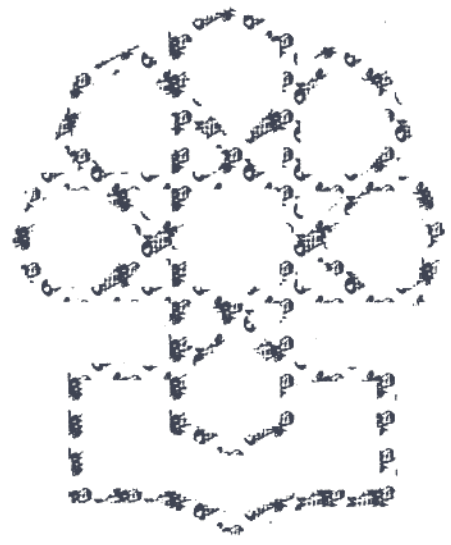

گزارش کارشناسی پیرامون

«طرح الحاق یک ماده به باب محاربه قانون مجازات اسلامی»

کار: دفتر بررسی‌های حقوقی

معاونت پژوهشی
اردیبهشت ماه ۱۳۷۵

کد گزارش: ۱۹۰۱۳۰۳

«طرح الحاق یک ماده به باب محاربه قانون مجازات اسلامی»

عنوان طرح

شماره ترتیب چاپ: ۱۸۶۷
شماره چاپ سابقه: —
شماره دفتر ثبت: ۵۹۴
تاریخ چاپ: ۱۳۷۴/۱۲/۱۹
کمیسیونهای ارجاعی: امور قضایی و حقوقی -
شوراها و امور داخلی کشور

مشخصات طرح

درباره «طرح الحاق یک ماده به باب محاربه قانون مجازات اسلامی»

کد گزارش: ۱۹۰۱۳۰۳

۱- مقدمه

الف - هدف از تقدیم طرح

آن گونه که در مقدمه توجیهی طرح حاضر بیان شده است، هدف اصلی از تقدیم این طرح، جلوگیری از گرایش افراد به سمت جاسوسی است، به ویژه در برهه کنونی که جمهوری اسلامی ایران آماج توطئه‌های دشمنان است و در این راستا سازمانهای جاسوسی آمریکا و اسرائیل برای جذب افراد به جاسوسی، مبالغ زیادی پرداخت می‌نمایند.

ب - سابقه قانونگذاری

اگر چه عنوان جاسوسی در قوانین ایران دقیقاً و به صورت کامل تعریف نگردیده است، با وجود این، موارد و مصادیقی از آن در قوانین منعکس گردیده است. از جمله:

- ۱- ماده ۳۱۳ قانون دادرسی و کیفر ارتش سابق (مصوب ۱۳۱۸/۱۰/۴)^(۱)
- ۲- ماده ۱۲ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸)^(۲)
- ۳- موادی از قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲/۵/۱۸ نظیر مواد ۷، ۸ و ۹^(۳)

۱- ماده ۳۱۳ - اشخاص مشروحه پایین جاسوس شناخته شده به اعدام محکوم می‌شوند:

- ۱- هر کس که برای به دست آوردن اسناد یا اطلاعاتی به نفع دشمن به یک قلعه یا مکان مستحکم یا پاسگاه یا هر بنگاه نظامی یا استحکامات و اردوگاه‌ها یا منزلگاههای ارتش داخل شده باشد.
- ۲- هر کس که برای دشمن اسناد یا اطلاعاتی به دست آورد که ممکن است نسبت به عملیات ارتش یا نسبت به تأمین قلاع یا امکنه مستحکم یا پایگاهها و یا بنگاههای نظامی مضر باشد.
- ۳- هر کس که جاسوسان یا افراد دشمن را که برای اکتشاف مأمور شده باشند عمدتاً مخفی نموده یا سبب اختفای آنها گردد.
- ۴- هر کس که اسرار نظامی یا سیاسی یا مفاتیح رمز را بر خلاف مصالح کشور به اجنبی تسلیم نماید.

۲- ماده ۱۲ - اشخاص زیر جاسوس شناخته شده و به مجازات مقرر ذیل محکوم می‌شوند:

- ۱- هر نظامی که اسناد یا اطلاعات یا اشیاء دارای ارزش اطلاعاتی را تحصیل کند و در اختیار دشمن قرار دهد و اقدام او برای عملیات نظامی یا نسبت به امنیت تأسیسات، استحکامات، پایگاهها، کارخانجات، انبارهای دایمی یا موقتی تسلیحاتی، توقفگاههای موقت، ساختمانهای نظامی، کشتی‌ها یا هواپیماها یا وسایل نقلیه زمینی نظامی یا امنیت تأسیسات دفاعی کشور مضر باشد به مجازات محارب محکوم خواهد شد.
- ۲- هر نظامی که اسناد یا اطلاعاتی برای دشمن تحصیل کند و به هر دلیل موفق به تسلیم آن به دشمن نشود به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد.
- ۳- هر نظامی که اسرار نظامی یا سیاسی یا اقتصادی یا صنعتی یا کلیدهای رمز را به دشمنان داخلی یا خارجی تسلیم نماید یا آنان را از مفاد آن آگاه سازد، به مجازات محارب محکوم خواهد شد.
- ۴- هر نظامی که برای به دست آوردن اسناد یا اطلاعاتی به نفع دشمن به محل نگهداری اسناد یا اطلاعات داخل شود چنانچه به موجب قوانین دیگر مستوجب مجازات شدیدتری نباشد به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌گردد.
- ۵- هر بیگانه‌ای که برای کسب اطلاعات به نفع دشمن به پایگاهها، کارخانجات، انبارهای تسلیحاتی، اردوگاههای نظامی یگانهای نیروهای مسلح، توقفگاههای موقتی نظامی، ساختمانهای دفاعی نظامی یا وسائط نقلیه زمینی، هوایی، دریایی یا در محلهای نگهداری اسناد یا اطلاعات داخل شود به اعدام و در غیر این صورت به دو تا ده سال حبس محکوم می‌گردد.

تبصره - هر گونه همکاری و معاونت با عناصر جاسوس، مانند مخفی نمودن و پناه دادن، جرم محسوب و چنانچه عمل مرتکب موجب افساد و اختلال در نظام یا شکست جبهه اسلام گردد در حکم محارب و در غیر این صورت به یک تا پنج سال حبس محکوم می‌گردد.

۳- ماده ۷ - هر کس که نقشه‌ها یا اسراری را که راجع به سیاست داخلی یا خارجی مملکت است به هر نحو به کسی که صلاحیت اطلاع بر آن را ندارد بدهد یا آنها را به نحوی از نقشه‌ها یا اسرار مزبور مطلع سازد یا به طور کلی مرتکب عملی شود که متضمن قسمتی از ←

ج - طرح مطلب

سؤالی که درباره لایحه حاضر مطرح می‌گردد، این است که آیا اعمال مجازات محاربه برای کسانی که اطلاعاتی را به بیگانگان داده‌اند، به نحو مطلق و بدون در نظر گرفتن میزان تأثیر اطلاعات افشا شده در امنیت ملی کشور، درست و منطقی می‌باشد یا خیر؟

۲- اظهار نظر کارشناسی

با اذعان به اینکه در مجموعه مقررات و قوانین کیفری ایران مقررات جامع، کامل و روشنی درباره جاسوسی وجود ندارد و نیز با توجه به حساسیت شرایط کنونی که ایجاب می‌کند با جاسوسی به صورت شدیدی برخورد شود، باید گفت که تقدیم طرح حاضر مستحسن و مقبول است، منتهی توجه به نکاتی در این زمینه ضروری است:

۱- به نظر می‌رسد که در لایحه حاضر، بدون در نظر گرفتن میزان تأثیر اطلاعات افشا شده برای بیگانه، در تهدید امنیت ملی کشور و صرفاً با هدف جلوگیری از گرایش افراد به جاسوسی، مجازات محاربه، به نحو مطلق برای افراد خاطی در نظر گرفته شده است. در حالی که، این وضعیت مبنای معقول و منطقی ندارد و نتیجه آن، این خواهد شد که اگر فردی، یک موضوع با درجه محرمت پایینی را به بیگانه اطلاع دهد، که بیگانه استفاده چندانی هم از آن ننماید، با مورد دیگری که فردی اطلاعات فوق‌العاده سری و محرمانه را در اختیار بیگانه و دشمن قرار می‌دهد که در تهدید امنیت ملی کشور بسیار مؤثر باشد، مرتکبین هر دو به مجازات یکسان محکوم می‌گردند. آیا این وضعیت، بر سبیل عدالت و نصفت خواهد بود؟ مسلماً خیر. بنابراین به نظر می‌رسد که باید بین این دو مورد، از حیث مجازات، قائل به تفصیل شد. به این صورت که اگر اطلاعات افشا شده در تهدید امنیت ملی کشور مؤثر باشد، برای مجرم، مجازات محارب در نظر گرفته شود و در غیر این صورت حداکثر مجازات مقرر برای جاسوسی در قوانین موجود، در نظر گرفته شود.

۲- در صدر ماده پیشنهادی تنها به «اسرار و اطلاعات» اشاره شده است، در حالی که موضوع جاسوسی علاوه بر اسرار و اطلاعات، می‌تواند موارد دیگری مثل اسناد و نقشه‌ها را نیز دربرگیرد. کما اینکه در قوانین موجود نیز در کنار کلمه «اطلاعات» کلمه «اسناد» نیز به کار رفته است که از آن جمله بندهای ۱، ۲ و ۴ ماده (۱۲) و نیز ماده (۱۳) قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸ را می‌توان نام برد. بنابراین پیشنهاد می‌شود که واژه «اسناد» نیز بعد از عبارت «... اسرار و اطلاعات...» اضافه شود. بدیهی است شیوه تدوین قوانین و به خصوص قوانین جزائی باید به صورتی باشد که در زمان اجرا، کمتر ابهام و ایرادی ایجاد شود. بدین ترتیب قاضی با سهولت بیشتری، حکم به مجازات خاطی می‌دهد و آزادیهای مردم نیز دچار مخاطره نمی‌گردد.

۳- در ماده پیشنهادی، بعد از کلمه «بیگانگان» در داخل پرانتز از دو کشور آمریکا و اسرائیل نام برده

← جاسوسی باشد نظر به کیفیات جرم به یک تا ده سال حبس محکوم خواهد شد.

ماده ۸ - مجازات مقرر در ماده قبل شامل کسانی نیز خواهد شد که جرم جاسوسی را به نفع یک دولت بیگانه و به ضرر دولت بیگانه دیگر در خاک ایران مرتکب شوند.

ماده ۹ - هر کسی که به قصد سرقت یا برداشتن نقشه یا کسب اطلاع از اسرار سیاسی یا نظامی خواه علناً خواه متکراً به مواضع مربوط داخل شود و همچنین اشخاصی که بدون اجازه مأمورین نظامی در حال نقشه برداری یا عکس اندازی از قلاع نظامی دستگیر شوند محکوم به شش ماه الی شش سال حبس خواهند بود.

شده است. به نظر می‌رسد، که این وضعیت، با توجه به نکات زیر از شأن قانون نویسی به دور بوده است و بهتر است حذف شود:

نکته اول اینکه ذکر این اسامی، واجد هیچ اثر حقوقی نیست و فایده‌ای بر آن مترتب نمی‌باشد، زیرا در ماده پیشنهادی، صرف دادن اطلاعات طبقه بندی شده به بیگانه، دارای مجازات محاربه است و تفاوتی نمی‌کند، که این بیگانه، که باشد. در حقیقت، آنچه مهم است، بیگانه بودن است و این بیگانه، اگر آمریکا یا اسرائیل هم باشد، هیچ گونه تشدید مجازاتی در پی نخواهد داشت. در نتیجه، بهتر است که اسامی مزبور حذف گردد.

نکته دیگر، این است که در نگارش و وضع قانون، ضمن پرهیز از جزئی نگری، باید خصوصیت کلیت و دوام قانون را مد نظر قرار داد، و مواد قانون را نباید، صرفاً به صورت مقطعی به تصویب رساند.

پیشنهاد

با عنایت به موارد مذکور، ضمن حمایت و تأیید طرح حاضر به لحاظ خلأ قانونی در خصوص جاسوسی به مفهوم عام، پیشنهاد می‌شود که این ماده پیشنهادی به شرح زیر اصلاح شود:

«ماده ۱۸۸ مکرر- کسانی که اسرار، اطلاعات و اسناد طبقه بندی شده نظامی، سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی و علمی کشور را که افشای آنها مؤثر در تهدید امنیت ملی کشور باشد، در اختیار بیگانگان، یا منابع داخلی آنان، یا گروه‌های محارب قرار دهند، یا آنان را به نحوی از مفاد آن آگاه نمایند جاسوس شناخته شده و ضمن مصادره کلیه اموالی که از این طریق به دست آورده‌اند به مجازات محارب محکوم می‌گردند.

تبصره - چنانچه افشای موارد مزبور مؤثر در تهدید امنیت ملی نباشد، مرتکب به ۱۰ تا ۱۵ سال حبس محکوم می‌گردد.»